

Den 8. mai ved Minnestøtta på Solsiden

Ordfører, veteraner, kjære alle sammen. Velkommen til denne markeringen av denne viktige dagen.

I dag er det Frigjørings- og Veterandagen. I dag er det 78 år siden frigjøringen av Norge. Norge var atter et fritt land etter 5 mørke og harde krigsår. Mange var falt i strid, eller døde som fanger i et forferdelig diktatur. Halvparten av de som døde i fangenskap var norske jøder. Mange var sterkt preget av krigen, og for noen var hele familier borte. Tiden for å sørge og hedre de som ga alt var kommet, men også feire den friheten som var kjempet frem.

Frem til 2010 ble den 8. mai feiret som frigjøringsdagen. Regjeringen bestemte da at den skulle heretter være Frigjørings- og Veterandagen. Dette for å hedre de veteranene som har tjenestegjort for Norge, både under den andre verdenskrig, og alle misjonene etter dette.

Hva er så en veteran? En veteran forstås her som en person som har tjenestegjort i internasjonale operasjoner. Alle, både sivile og militære, som har deltatt i internasjonale operasjoner er veteraner i etterkant. Over 100 000 veteraner har deltatt i internasjonale operasjoner i 40 land, og i fire verdensdeler siden den andre verdenskrig.

Forsvarets Veteransenter på Bærheia ble grunnlagt i 1959. Da som et krigsinvalidehjem for veteraner fra andre verdenskrig og deres partnere. I 1999 startet et prøveprosjekt for å bruke ledig kapasitet for veteraner fra oppdrag gjennomført etter den andre verdenskrig. En av gamlegutta fra den andre verdenskrig som bodde der, sa det ganske klart når stemningen ble høy utover kvelden. Han dunket hardt i bordet, og proklamerte så alle kunne høre det: Det er ingen som er veteraner som ikke har vært med i krigen!

I dag har mange av våre veteraner nettopp vært i krigen. De fleste klarer seg veldig bra, men en del sliter med ettervirkningen av dette. Jeg er en av dem. I 2012 fikk jeg diagnosen alvorlig post traumatisk stress-syndrom - såkalt PTSD etter opplevelser under min tjeneste i krig og krigsområder. Jeg har fått god hjelp til å bearbeide dette, og lever greit med dette i dag. Nå ser vi at ettervirkningen av oppdraget i Afghanistan komme frem for alvor. Da er det viktig at vi som samfunn tar godt vare på de som faller utenfor. Vi har ingen flere å miste.

Våre kvinner og menn som i dag tjenestegjør med flagget på skulderen, enten det er i internasjonale oppdrag eller på vakt i Norge, bør alle med rette kunne kalles veteraner.

Verden i dag forandres brutalt og raskt. Pandemien tvang frem begrensinger av vår personlige frihet som vi ikke har opplevd som nasjon siden okkupasjonen. Jeg tror det var en viktig påminnelse om at frihet ikke er en garanti. Selv om dette på ingen måte er i nærheten av å være sammelignbart med okkupasjonsårene.

Friheten i 1945 var dyrkjøpt, og både frihet og demokrati må pleies konstant for å være ved god helse. Dessverre er det ikke slik for alle. Demokratiindeksen viser nå at bare 6,4% av verdens befolkning lever i fulle demokratier.

I 2014 okkuperte Russland Krim-Halvøya. I 2022 angrep Russland med store styrker Ukraina, og har i dag okkupert landområder i Øst. Igjen ser vi en forferdelig krig i Europa, og krigsforbrytelser begås daglig. Tankene i dag hvor vi skal feire vår egen frihet, går nå til våre ukrainske søstre og brødre som kjemper for sin. Og som opplever død og ødeleggelse i en skala ikke sett siden den andre verdenskrig. Vi som nasjon må støtte opp om denne frihetskampen. For å sitere et av versene fra konsentrasjonsleirfangen Arnulf Øverland sitt dikt: Du må ikke sove

Du må ikke sitte trygt i ditt hjem og si:
Det er sørgelig, stakkars dem!

Du må ikke tåle så inderlig vel
den urett som ikke rammer deg selv!

Jeg roper med siste pust av min stemme:
Du har ikke lov til å gå der og glemme!

I dag feirer vi vår frihet, og våre veteraner. Gratulerer med dagen!
Frank Oddbjørn Sandbye-Ruud, veteran